

Keman Eğitiminin Başlangıç Aşamasında “Detache ve Legato” Yay Tekniklerinin Keman Öğrencilerine Aktarımı*

The Transmission Of String Techniques “Detache and Legato” In Begining Violin Training To The Violin Students

Esra DALKIRAN

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara-TÜRKİYE

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, keman eğitimine başlangıç aşamasında önemli bir rolü olan “detache” ve “legato” yay tekniklerinin özelliklerini belirleyerek öğretim aşamalarını tespit etmektir. Araştırma, tekniklerin aktarımının gerçekleştirilmesi için yapılan önermeler bakımından önem taşımaktadır. Araştırma için geliştirilmiş olan anket, Eğitim Fakülteleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerindeki Keman Eğitimcilerine uygulanmıştır. Elde edilen verilerin toplanmasından sonra yay teknikleri ve bu yay tekniklerinin uygulanmasına yönelik görüşleri içeren bulgular tablo haline getirilmiştir. Araştırmada bu tabloların yüzde ve frekans dağılımlarından yararlanılmıştır. Yay tekniklerinin incelenmesi ve öğretilmesine ilişkin 17 Keman Eğitimcisinin ortak ve farklı görüşleri tespit edilmiştir. Bu görüşler analiz edilerek, yay tekniklerinin en doğru ve en kolay yoldan öğretilmesiyle ilgili yöntemlere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: “Yay Teknikleri”, “Detache”, “Legato”

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the teaching levels and characteristics of “detache” and “legato” string techniques that have an important role in the beginning of violin training. The questionnaire developed for this research was applied to the educators at the Education Faculties and at the Anatolian Art High School. After gathering the datum obtained, the charts including the visions about applied string techniques were formed. The rate and frequency dissociations of charts were used

* Araştırmadaki yöntem, bulgular ve istatistiksel veriler, yazarın, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde kabul edilen, “Keman Eğitiminde Yay Teknikleri ve Bu Tekniklerin Keman Öğrencilerine Aktarımı” adlı yüksek lisans tezinden alınmıştır.

inthis research. The common and different opinions of 17 violin educators were determined about the examining and teaching the string techniques. Analyzing these opinions, the methods of the best and the easiest way in teaching the string techniques were tried to reach.

Key Words: “The String Techniques”, “Detache”, “Legato”

1. Giriş

“Keman eğitimi ile bireyin bedensel, devinişsel (hareki), duyuşsal (hissi) ve bilişsel (zihni) yapılarıyla, yönleriyle dengeli birer bütün halinde en uygun ve ileri düzeyde yetiştirilmeleri amaçlanır. Keman öğretimi, “öğrenciyi, kendisi için hazırlanmış olan çevrenin öğeleriyle etkileştirerek, davranışında kemanla ilgili istendik değişmeyi gerçekleştirmeye yönelik öğrenme yaşantısı oluşturma süreci” diye tanımlanabilir” (Uçan, 1994, s.53 ve 55).

Keman eğitimine bütünüyle baktığımızda temel davranışların kazandırılmasından sonra, üzerinde en çok durulan konunun yay teknikleri olduğunu görüyoruz. Bunun nedeni de eserlerin seslendirilmesinde yay tekniklerinin önemli bir yerinin olmasıdır. Yorumcu, bir eseri, üzerinde yazan yay tekniklerine göre seslendirmelidir. Ancak bu şekilde eseri, bestecinin isteği doğrultusunda ve eserin ait olduğu dönemin özelliklerini ön plana çıkartarak seslendirmiş olacaktır.

Buradan hareketle araştırmanın problem cümlesi “Keman eğitiminde, legato ve detache başlangıç yay tekniklerinin keman öğrencilerine aktarımı hangi davranışlar kazandırılarak yapılmalıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda;

- “Detaché” tekniği öğretilirken öğrenciye kazandırılması gereken davranışlar hangileridir?
- “Legato” tekniği öğretilirken öğrenciye kazandırılması gereken davranışlar hangileridir?

sorularına da yanıt aranmıştır.

1.1. Detache ve Legato Yay Teknikleri ve Özellikleri

1.1.1. Detaché

“Detache’, sağ kolun akıcı bir biçimde yaptığı hareketlerle gerçekleştirilir. Sesler arasında, birbirinden ayrı olduklarını ayırdedebilecek kadar kısacık aralıklar bulunur” (Uçan – Günay, 1975, 1633-6, s.56). Fakat burada bahsedilen sesler arasındaki aralıklar, boşluk yaratmak amaçlı değil, seslerin birbirlerinden ayrı olduklarını duyuracak etkiler vermek içindir. Sesleri birbirinden ayıran yay hareketlerini gerçekleştirmek içindir. “Her bir nota için ayrı bir yay alınır; yay düz olarak çekilir ve çekim süresince basınç farklı olmaz. Notalar arasında boşluk yoktur ve her yay diğeri başlayıncaya kadar devam eder (Uçan – Günay, 1975, 1633-6, s.56).

Detache çalabilmek için, tıpkı diğer tekniklerde olduğu gibi belli özellikleri yerine getirmek gerekmektedir. Bunlar; yay ve tel değiştirme, sağ el ve sol elde basınç eşitlemesi, parmak düşürme, sesleri ayrı ayrı çalma, eşit yay, eşit ton, eşit ses uzunluğu vb. Bu özellikler çeşitli alıştırmalar yardımıyla gerçekleştirildiğinde öğrencinin Detache’ ile ilgili bir problemi kalmamış olacaktır. “Legatoda, aynı ve ayrı yayda çalınsa da, seslerin birbirine bağlı özellikte olmaları nasıl bir gerçekse; Detachede de seslerin ayrı yaylarda ve tek tek birbirlerinden ayrılarak çalınmaları o derecede bir gerçektir.” İlke olarak, tempo hızlandırıldıkça yay uzunluğu kısaltılır. Böylece hızlı çalmak kolaylaşır. Bu kural detache için de geçerlidir (Uçan – Günay, 1975, 1633-6, s.56-57).

Yayın her yerinde detache’ yapılabilir. Ancak detache tekniğinin karakterine uygun olan özellik, yayın ortası ile ucu arasında fakat ortaya yakın bir yerinde en kolay ve en belirgin biçimde elde edilir. Ancak yapıtların ifade özelliklerine göre, yayın diğer yerleri de detache için seçilebilir (Uçan- Günay 1975, 1633-6,s.56-57). Detache’nin uygulanması sürüşün uzunluğuna ve hızına göre değişebilir. Uzun ve hızlı olmayan bir sürüşte, büyük hareketler uygulanır. Sürüş hızlandıkça kolun harekete olan katılımı da azalır. Örneğin çok hızlı tempodaki detache için “ideal detache yeri” seçilirken, yapıt için renk gerekiyorsa, yayın dibinde detache yapılır. Kimi yapıtların detache ile

çalınacak belli yerlerinde de yayın bütününe kullanıldığı görülmektedir. Buna keman tekniği dilinde “büyük detache” (grand detache) yani tam yay detache denilmektedir(Uçan-Günay 1975, 1633-6, s.57) (Büyükaksoy, 1997, s.43).

Robin Stowell kitabında:

Detache’ tekniğinin uygulanması ile ilgili şu düşüncelerine yer vermiştir.

- Yay hafifçe tel üstünde dinlenmeye bırak. Bilek ve ön kol ile daha fazla veya az yayılmış hareket vasıtasıyla notaları belirt.
- Esneklik avantajını kullan ve her bir nota için çubukta çal.
- Yay kılını, tamamen özgür olmaktan gelen titremeleri engelleyerek telde bırak. Bu özgürlük noksanlığı, notaya sadece bir “kısılmış vurgu” adını verebileceğimiz bir vurgu çalınması verir.

Stowell de yay uzunluğunun tempoyla ilişkili vuruşuna “grand detache” adını veriyor. O, telin serbest titreşimine izin vermek ve ihtiyaç duyulan yaylamanın hafifliğine alışık olmak amacıyla, her bir vuruşun sonunda yayı hafifçe telden kaldırmayı içeren bu yaylamayı pratik yapma metodunda tavsiye ediyor (Stowell, 1985, s. 181).

Detaché tekniğinin ilk çalışmaları da, sol el kaygısını gidermek amacı ile, legato ve diğer bütün tekniklerde olduğu gibi öncelikle boş tellerde yapılmalı, daha sonra sol el çalışmaları ve arkasından tel değiştirme çalışmaları eklenmelidir. Tekniği pekiştirmek amacı ile her gün yayın belli başlı üç bölgesinde (uç, orta, dip) çalışmalar yapmak gerekmektedir.

Ayrıca incelenen tüm kaynaklarda ve uygulanan anketler sonucunda öğrenilen yay tekniklerinin, mükemmelleştirilmesinde, “ezber çalmanın rolünün büyük olduğu ve diziler yardımıyla daha ileri noktalara getirilebileceği” görüşü ağırlıklı olarak ön plana çıkmaktadır.

1.1.2. Legato

Bir dizi sesin aralıksız olarak birbirine bağlanmaları, legato çalmada, yayın ödevi olarak ortaya çıkar. Aynı tonda çalarken, çıkan seslerin aynı özellikte olmaları, değerlere uygun yay bölümlenmesi önemlidir. Sesler büyütülüp küçültülürken ise, yay bölümlenmeleri buna uygun olarak yapılır (Uçan – Günay, 1975, 1633-6, s.21).

İyi Legato yapmak için bağ yapılan tüm notaları doğruca ve düzce çalmanın yanı sıra büyük eşitlik ve ahenkle yayı yönetmede de dikkatli olunmalıdır. Yay, bağlar arasında telden bırakılmalıdır. (Stowel, 1985, s.171)

Bir Adagio'da amaç sadece sol el ile değil, mümkün olduğu kadar legato olarak yaylamayla da tonun uyumluluğuyla çalmanın üzerinde olmalıdır. Keman daima bir Adagio'da şarkılmalıdır. Ve sonuç olarak yay asla tellerden kaldırılmamalıdır; aksine, tellerle temas halinde tutulmalı ve bir Allegrodaki gibi etrafta dans etmeye izin verilmemelidir. (Stowel, 1985, s.170)

İnsan sesi şarkısının mümkün olduğunca yakın şekilde taklit edilebileceği bir "cantabile"ı yavaşça ve iyi çalmaktan daha zor hiçbir şey yoktur. Allegrodaki yayın çevikliği ve sol elin atakları bizi şaşırtabilir. Fakat bunun yanında iyi bir legatoyla çalınmış "adagio" kalbimize girecek ve üstün gelecektir (Stowel, 1985, s. 170–171).

Legatodaki pürüzsüz yay değişimleri, melodinin ahenklilik ve kurulmamışlığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmalıdır. Ve Legato daima, rahatsız edici ve doğal olmayan çukurlarla bırakılmamalıdır. Bu uyum mümkün olduğu kadar az yay değiştirerek, ara sıra yalnızca bir vuruşla müzikal fikri tam yaylama yoluyla elde edilebilir. (Stowel, 1985, s. 170–171)

Legato çalmada dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle belirtilebilir;

"Yay bir telden diğerine aktarılırken yuvarlak hareket ettirilir. (Yeni tele gittikçe yaklaştırılır.) Hiçbir zaman yay, tel değiştirilirken köşeli hareketler yapmaz. Yayın yuvarlak hareketi, eşiğin eğimine uygun olmalıdır. Tel değiştirme hareketi, koldaki düzlem bozulmaksızın gerçekleştirilir. Kol bütünü ile hareket etmelidir. Sol elde

çalacak parmak, yay hareketinden önce teldeki yerini almış olmalıdır” (Günay - Uçan, 1975, 1633-6, s.20).

Legato tekniği çalışmalarında tel değiştirmenin kolayca gerçekleştirilebilmesi için özellikle ilk alıştırmalarda boş teller kullanılmaktadır. Böylelikle sol el düşünülmeden, çalışmalar daha çok Legato tekniği üzerinde durularak yapılmaktadır. Fakat teknik ilerledikçe boş tellerin yerini, parmaklar düşürülerek elde edilen sesler alacaktır. Bu alıştırmalar yapılırken dikkat edilmesi gereken şey; “telden tele geçerken kolun o teldeki durumunun korunması ve yay hareketlerinin yuvarlak olmasıdır” (Uçan-Günay1975, 1633-6, s.35). Köşeli bir biçimde değiştirilen yay, güzel bir legato etkisi sağlamayacaktır. Yayın yönü değiştirilirken iki ses arasında herhangi bir boşluk olmamalı, ton kalitesi korunmalıdır. Nota değerleri ile kullanılacak yay uzunlukları dengelenmelidir; kısaca, yayın bölümlenmesi çalınacak nota sürelerine göre eşit olarak yapılmalıdır.

Seslerin bağlanması sırasında sol elde önemli bir şekilde konum değişikliği gerekiyorsa, bir zorluk oluşur. Bu, sadece sürüş noktasının değişimini gerektirmez, aynı zamanda yayın yardımını da gerektirir. Yay sürüşünde çok az yavaşlama ve sol elin hareketi esnasında yayın basıncının azaltılmasını da icap ettirir. İki sesin bağlanması sırasında birden fazla tel kullanılması gerektiğinde ise tel değiştirme sorunu ortaya çıkar. Birinci sesteki tel kullanılırken diğer sesin teline doğru, yayın açısı daraltılarak geçilmelidir. Aynı uçakların piste yaklaşımı gibi (Büyükaksoy, 1997, s.40).

2. Yöntem

Bu araştırmanın yürütülmesinde *genel tarama modeli* kullanılmıştır. Araştırmanın temellendirilmesi ve hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi için *belgesel tarama tekniği* kullanılarak konuyla ilgili kaynaklar toplanıp incelenmiş; ardından, veri toplama aracı olarak kullanılacak “anket”in kavramsal yapısı ve ana çerçevesi belirlenerek hazırlanmış ve örneklem grubuna uygulanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Eğitimi Anabilim Dalları ile Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin Müzik Bölümleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekelemine ise 2000/2001 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan 14 keman öğretim elemanı ile Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Bolu Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümlerinde görev yapan 3 keman öğretmeni oluşturmaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak uygulanan görüş anketi, müzik eğitimi ve istatistik alanlarında uzmanların görüşleri alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş, ayrıca ilgili literatür incelenerek konu ile ilgili kitap, makale, dergi, tez ve diğer kaynaklar taranmıştır.

Anket, keman eğitimcilerinin, teknikleri uygularken kullandıkları yöntemlere ilişkin çoktan seçmeli 15 sorudan oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Anketteki verilerin çözümlenip yorumlanmasında frekans ve yüzde dağılımları kullanılmış, sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, “detaché ve legato başlangıç yay tekniklerini incelenmesi ve öğretilmesine” yönelik veriler, yüzde ve frekans dağılımları belirlenerek tablolar aracılığıyla sunulmuş ve açıklanmıştır.

Ankette, “Kemanda, temel davranışların kazandırılmasının ardından öğrenciye öğretilecek ilk yay tekniği hangisi olmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo-1. “Kemanda, temel davranışların kazandırılmasının ardından öğrenciye öğretilecek ilk yay tekniği hangisi olmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

1. Kemanda temel davranışların kazandırılmasının ardından öğrenciye öğretilecek ilk yay tekniği hangisi olmalıdır?					
	Legato	Detache’	Martele	Staccato	Toplam
Frekans (f)	4	13	–	–	17
Yüzde (%)	23.5	76.5	–	–	100

Tabloda görüldüğü gibi keman eğitimcilerinin hiçbiri, öğrenciye öğretilecek ilk yay tekniğinin “Martele” ya da “Staccato” tekniği olduğu görüşünde değildir. Eğitimcilerin % 23,5’lik kesimi, öğrenciye öğretilecek ilk yay tekniğinin “Legato” olduğunu belirtmiştir. Keman eğitimcilerinin en çok birleştiği görüş ise, % 76,5 ile “Detache” seçeneğidir. Keman öğretimi kitaplarındaki temel görüş de detache ile başlanması şeklindedir.

3.1. Birinci Alt Problem “Detache’ Tekniğinin Öğretilmesine” İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo-2. “Detache’ tekniği çalışmalarını ilk olarak hangi telde yaptırılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

2. Detache’ tekniği çalışmalarına ilk olarak hangi telde başlanmalıdır?					
	La	Re	Sol	Mi	Toplam
Frekans (f)	16	1	-	-	17
Yüzde (%)	94.1	5.9	-	-	100

Detache’ tekniği çalışmalarına başlanırken kullanılacak ilk tel konusunda, keman eğitimcilerinin görüşleri tabloda incelendiğinde, “Sol” ve “Mi” telini kullanarak Detache tekniği çalışmalarına başlamadıkları görülmektedir. “Re” telini düşük bir yüzdeyle (%5,9) kullanırken, eğitimcilerin çoğunun (%94,1) detache tekniğine “La” telinde başladıkları görülmektedir.

Tablo-3. “Detache’ tekniğinin öğretimine yayın neresinde başlanmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

3. Detache’ tekniğinin öğretimine yayın neresinde başlanmalıdır?					
	Uç	Orta	Ökçe	Ağırlık Merkezi	Toplam
Frekans (f)	2	15	–	–	17
Yüzde (%)	11.8	88.2	–	–	100

Yayda, detache’ tekniği çalışmalarının yaptırılacağı bölge konusunda keman eğitimcilerinin görüşleri incelendiğinde; yayın, “Ökçe”si ve “Ağırlık Merkezi”inin kullanılmadığı, “Uç” bölgesinin düşük bir yüzdeyle (%11,8), “Orta” bölgesinin de belirgin bir şekilde (%88,2) kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo-4. “Detache’ tekniği uygulanırken aynı gürlükte ses elde edebilmek için yay telin neresinde kullanılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

4. Detache’ tekniği uygulanırken aynı gürlükte ses elde edebilmek için yay telin neresinde kullanılmalıdır?					
	Tuşeye yakın yerde	Tuşeye ile eşik arasında, ortada	Eşiğe (köprüye) yakın yerinde	Her tel için farklı yerde	Toplam
Frekans (f)	1	8	1	7	17
Yüzde (%)	5.9	47.1	5.9	41.1	100

Detache’ tekniği uygulanırken aynı gürlükte ses elde edebilmek için yayın, tel üzerindeki yeri ile ilgili keman eğitimcilerinin görüşleri incelendiğinde; %5,9’luk kesimin “Tuşeye yakın yerde”, %5,9’luk kesimin “Eşiğe yakın yerinde”, %41,1’lik kesimin “Her tel için farklı yerde”, %47,1’lik kesimin “Tuşeye ile eşik arasında, ortada” kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle, keman eğitimcilerinin görüşlerinin “Her tel için farklı yerde” ve “Tuşeye ile eşik arasında, ortada” seçeneklerinde dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo-5. “*Detache’ tekniği uygulanırken, yayda basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?*” sorusuna verilen cevapların frekans (*f*) ve yüzde (%) dağılımları.

5. <i>Detache’ tekniği uygulanırken, yayda basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?</i>					
	<i>Basınç artırılır</i>	<i>Basınç sabit tutulur</i>	<i>Yayın doğal basıncı ile yetinilir</i>	<i>Basınç azaltılır</i>	<i>Toplam</i>
<i>Frekans (f)</i>	1	15	1	–	17
<i>Yüzde (%)</i>	5.9	88.2	5.9	–	100

Detache’ tekniği uygulanırken yayda basınç ayarlamasının yaptırılmasına ilişkin, keman eğitimcilerinin görüşleri incelendiğinde, eğitimcilerin basınç ayarlaması yaparken, “basınç azaltılır” görüşüne katılmadıkları, %5,9’luk kesiminin “Basınç artırılır”, %5,9’luk kesiminin “Yayın doğal basıncı ile yetinilir” görüşünde oldukları, %88,2’lik kesiminin ise “Basınç sabit tutulur” görüşünü destekledikleri tespit edilmiştir.

Tablo-6. “*Detache’ tekniğinde, tel değiştirilirken yayın doğru kullanımı aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?*” sorusuna verilen cevapların frekans (*f*) ve yüzde (%) dağılımları

6. <i>Detache’ tekniğinde tel değiştirilirken yayın doğru kullanımı aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?</i>					
	<i>Basınç sabit tutulmalı</i>	<i>Basınç artırılmalı</i>	<i>Yayın doğal basıncı ile yetinilmeli</i>	<i>Basınç azaltılmalı</i>	<i>Toplam</i>
<i>Frekans (f)</i>	15	1	1	–	17
<i>Yüzde (%)</i>	88.2	5.9	5.9	–	100

Detache’ tekniğinde, tel değiştirilirken yayın doğru kullanımına ilişkin, keman eğitimcilerinin tablodaki görüşleri incelendiğinde, doğru kullanımın “Basınç azaltılarak” gerçekleştirilemeyeceği sonucuna varılmıştır. Eğitimcilerin %5,9’luk kesiminin “Basınç artırılmalı”, %5,9’luk kesiminin “Yayın doğal basıncı ile yetinilmeli” görüşlerini desteklerken, %88,2’lik bir kesiminin “Basınç sabit tutulmalı” görüşünde birleştiği tespit edilmiştir.

Tablo-7. “Yay tekniklerinin, kavratıldıktan sonra, diziler yardımıyla daha ileri noktalara getirilebileceğine ne ölçüde katılıyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

7. Yay tekniklerinin, kavratıldıktan sonra, diziler yardımıyla daha ileri noktalara getirilebileceğine ne ölçüde katılıyorsunuz?					
	Tamamen	Büyük ölçüde	Kısmen	Hiç	Toplam
Frekans (f)	13	3	1	–	17
Yüzde (%)	76.5	17.6	5,9	–	100

Yay tekniklerinin, kavratıldıktan sonra, diziler yardımıyla daha ileri noktalara getirilebileceği konusunda, keman eğitimcilerinin görüşleri incelendiğinde, “Hiç” seçeneğinin işaretlenmediği, “Kısmen” seçeneğini %5,9’luk kesimin, “Büyük Ölçüde” seçeneğini %17,6’lık kesimin işaretlediği, “Tamamen” seçeneğinin ise %76,5’lik bir kesim tarafından desteklendiği tespit edilmiştir.

Tablo-8. “Ezber çalmanın, yay tekniklerinin mükemmelleştirilmesindeki rolünün büyük olduğu görüşüne ne ölçüde katılıyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

8. Ezber çalmanın, yay tekniklerinin mükemmelleştirilmesindeki rolünün büyük olduğu görüşüne ne ölçüde katılıyorsunuz?					
	Tamamen	Büyük ölçüde	Kısmen	Hiç	Toplam
Frekans (f)	9	7	1	–	17
Yüzde (%)	52.9	41.2	5,9	–	100

Ezber çalmanın, yay tekniklerinin mükemmelleştirilmesindeki rolünün büyük olduğu görüşü hakkında, keman eğitimcilerinin görüşleri incelendiğinde, “Hiç” seçeneğini işaretlemedikleri, %5,9’luk kesimin “Kısmen”, %41,2’lik kesimin “Büyük Ölçüde”, %52,9’luk kesimin “Tamamen” seçeneğini işaretlediği tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle, keman eğitimcilerinin ezber çalmanın yay tekniklerinin mükemmelleştirilmesindeki rolünün büyük olduğunu destekledikleri söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Problem “Legato Tekniğinin Öğretilmesine” İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo-9. “Legato tekniği çalışmalarına ilk olarak hangi telde başlanmalıdır” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

9. Legato tekniği çalışmalarına ilk olarak hangi telde başlanmalıdır?					
	La	Re	Sol	Mi	Toplam
Frekans (f)	16	1	–	–	17
Yüzde (%)	94.1	5.9	–	–	100

Tablo incelendiğinde keman eğitimcilerinin hiçbiri, Legato tekniğinin ilk çalışmalarına “Sol” ve “Mi” telinde başlatılması görüşünde değildir. Eğitimcilerin %5,9’luk kesimi bu çalışmaların “Re” telinde başlatılması, % 94,1’lik kesimi de “La” telinde başlatılması görüşünde birleşmişlerdir.

Tablo-10. “İlk Legato çalışmalarında yayın büyüklüğü ne olmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

10. İlk Legato çalışmalarında yayın büyüklüğü ne olmalıdır?					
	Çeyrek yay	Yarım yay	Tam yay	Hepsi	Toplam
Frekans (f)	2	-	8	7	17
Yüzde (%)	11.8	-	47	41.2	100

Tabloda görüldüğü gibi keman eğitimcilerinin hiçbiri “Yarım yay” seçeneğini işaretlemeyerek, ilk legato çalışmalarında yay büyüklüğünün sadece “yarım yay” alınmaması konusundaki görüşlerini belirtmişlerdir. Eğitimcilerin %11,8’i ilk legato çalışmalarında yay büyüklüğünün “çeyrek yay”, %41,2’si “tüm yaylamalar kullanılarak”, % 47,1’i “Tam yay” kullanarak yaptırılması görüşündedir. Bu sonuçtan hareketle, keman eğitimcilerinin görüşlerinin “Hepsi” ve “Tam yay” seçeneklerinde dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo-11. “Legato tekniğinde, yayın yönü değiştirilirken basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

11. Legato tekniğinde yayın yönü değiştirilirken basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?					
	Basınç sabit tutulmalı	Basınç artırılmalı	Basınç azaltılmalı	Yayın doğal ağırlığı ile yetinilmeli	Toplam
Frekans (f)	12	2	2	1	17
Yüzde (%)	70.5	11.8	11.8	5.9	100

Legato tekniğinde, yayın yönü değiştirilirken basınç ayarlaması ile ilgili keman eğitimcilerinin görüşleri incelendiğinde %5,9'luk kesiminin “Yayın doğal ağırlığı ile yetinilmeli”, %11,8'lik kesiminin “Basınç artırılmalı”, %11,8'lik kesiminin “Basınç azaltılmalı” görüşlerini desteklerken, % 70,5'lik bir kesimin ise “Basınç sabit tutulmalı” görüşünde birleştikleri tespit edilmiştir.

Tablo-12. “Legato tekniği, yayın üst yarısında uygulanırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

12. Legato tekniği, yayın üst yarısında uygulanırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?					
	Ortadan uca gidildikçe yayın tele olan basıncı artırılmalı	Yayın ortasında uygulanan basınç sabit tutulmalı	Ortadan uca gidildikçe yayın tele olan basıncı azaltılmalı	Yayın doğal ağırlığı ile yetinilmeli	Toplam
Frekans (f)	15	2	–	–	17
Yüzde (%)	88.2	11.8	–	–	100

Keman eğitimcilerinin, yayın üst yarısında uygulanan Legato tekniği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, “Ortadan uca gidildikçe yayın tele olan basıncı azaltılmalı” ya da “Yayın doğal ağırlığı ile yetinilmeli” görüşünde olmadıkları görülmüştür. %11,8'lik kesimin “Yayın ortasında uygulanan basınç sabit tutulmalı” görüşünü desteklerken, %88,2'lik kesimin “Ortadan uca gidildikçe yayın tele olan basıncı artırılmalı” görüşünde birleştikleri tespit edilmiştir.

Tablo-13. “Legato tekniği çalışmalarında, tel değiştirilirken basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

13. Legato tekniği çalışmalarında tel değiştirilirken basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?					
	Tel değiştirilirken basınç artırılmalı	Geçilecek olan tele sabit basınçla ulaşılmalı	Tel değiştirirken basınç azaltılmalı	Yayın doğal basıncı ile yetinilmeli	Toplam
Frekans (f)	1	16	–	–	17
Yüzde (%)	5.9	94.1	–	–	100

Keman eğitimcilerinin, Legato tekniği çalışmalarında, tel değiştirilirken yaptırılacak basınç ayarlaması ile ilgili görüşleri incelendiğinde, “Tel değiştirilirken basınç

azaltılmalı” ve “Yayın doğal basıncı ile yetinilmeli” görüşlerine katılmadıkları görülmüştür. “Tel değiştirilirken basınç artırılmalı” seçeneğini %5,9’luk bir kesim desteklerken, %94,1’lik büyük bir çoğunluğun “Geçilecek olan tele sabit basınç ile ulaşılmalı” görüşünde birleştiği tespit edilmiştir.

Tablo-14. “Legato tekniği yayın alt yarısında uygulanırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

14. Legato tekniği yayın alt yarısında uygulanırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?					
	Ortadan dibe gidildikçe yayın basıncı azaltılmalı	Basınç sabit tutulmalı	Yayın doğal basıncı ile yetinilmeli	Ortadan dibe gidildikçe yayın basıncı artırılmalı	Toplam
Frekans (f)	12	4	1	–	17
Yüzde (%)	70.6	23.5	5.9	–	100

Keman eğitimcilerinin, Legato tekniği yayın alt yarısında uygulanırken yapılan basınç ayarlaması ile ilgili görüşleri incelendiğinde, “Ortadan dibe gidildikçe yayın basıncı artırılmalı” görüşünün desteklenmediği. Eğitimcilerin %5,9’luk kesiminin “Yayın doğal basıncı ile yetinilmeli”, %23,5’lik kesiminin “Basınç sabit tutulmalı”, %70,6’lık büyük bir kesiminin de “Ortadan dibe gidildikçe yayın basıncı azaltılmalı” görüşünü destekledikleri tespit edilmiştir.

Tablo-15. “Legato tekniğinde büyük yay kullanılırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?” sorusuna verilen cevapların frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları

15. Legato tekniğinde büyük yay kullanılırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlaması nasıl yaptırılmalıdır?					
	Dibten uca doğru gidildikçe yayın basıncı artırılmalı	Yaya uygulanan basınç yayın her yerinde sabit tutulmalı	Dibten uca doğru gidildikçe yayın basıncı azaltılmalı	Yayın doğal ağırlığının verdiği basınç ile yetinilmeli	Toplam
Frekans (f)	15	2	–	–	17
Yüzde (%)	88.2	11.8	–	–	100

Keman eğitimcilerinin, Legato tekniğinde büyük yay kullanılırken pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için yapılan basınç ayarlaması ile ilgili görüşleri

incelendiğinde, eğitimcilerin “Dipten uca doğru gidildikçe yayın basıncı azaltılmalı” ve “Yayın doğal ağırlığının verdiği basınç ile yetinilmeli” görüşlerine katılmadıkları görülmüştür. Eğitimcilerin %11,8’i “Yaya uygulanan basınç yayın her yerinde sabit tutulmalı” görüşüne katılırken, %88,2’lik büyük bir çoğunluğunun “Dipten uca doğru gidildikçe yayın basıncı artırılmalı” görüşünde fikir birliğine vardığı tespit edilmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuçlar

“Keman Eğitiminde “Detache ve Legato” Başlangıç Yay Teknikleri Ve Bu Tekniklerin Keman Öğrencilerine Aktarımı”na yönelik olan bu araştırmanın sonuçlarına göre:

4.1.1. “Kemanda, Temel Davranışların Kazandırılmasının Ardından Öğretilecek İlk Yay Tekniğine İlişkin Bulgular”

Temel davranışların kazandırılmasının ardından öğretilecek ilk tekniğin Detache’ (Detaşe) tekniği olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

4.1.2. “Detache’ (Detaşe) Tekniği Öğrenciye Öğretilirken Kazandırılması Gereken Davranışlara İlişkin Bulgular”

- a. Detache’ tekniği çalışmalarına ilk olarak “La” telinde başlanması,
 - b. Detache’ tekniğinin öğretimine yayın “Orta” bölgesinde başlanması,
 - c. Detache’ tekniği uygulanırken aynı gürültüde ses elde edebilmek için yayın, telde “Tuşe ile eşik arasında, ortada” bir bölgede kullanılması,
 - d. Detache’ tekniği uygulanırken, yayda basınç ayarlamasının “Basınç sabit tutularak” yaptırılacağı,
 - e. Detache’ tekniğinde, tel değiştirilirken yayın doğru kullanımı için “Yayın basıncının sabit tutulması”,
- gerekli sonuçları ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçlar keman eğitimine ilişkin kuramsal kaynak ve metotlar ile de tutarlılık göstermektedir. Araştırmada ulaşılmak istenen sonuçlar, ankette keman eğitimcilerinin görüş birliği içinde olduğu sonuçlardır.

4.1.3. “Legato Tekniği Öğrenciye Öğretilirken Kazandırılması Gereken Davranışlara İlişkin Bulgular”

- a. Legato tekniği çalışmalarına ilk olarak “La” telinde başlanması
 - b. İlk Legato çalışmaları yaptırılırken yay büyüklüğünün “Tam Yay” alınması,
 - c. Legato tekniğinde, yayın yönü değiştirilirken gerçekleştirilmesi gereken davranışın, “Basıncı sabit tutmak” olduğu,
 - d. Legato tekniği çalışmalarında, tel değiştirilirken basınç ayarlamasının yaptırılmasına ilişkin görüşün, “Geçilecek olan tele sabit basınçla ulaşılmalı”,
 - e. Legato tekniği, yayın üst yarısında uygulanırken pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlamasının yaptırılması için “Ortadan uca gidildikçe yayın tele olan basıncı artırılmalı”dır,
 - f. Legato tekniği, yayın alt yarısında uygulanırken pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlamasının “Ortadan dibe gidildikçe yayın basıncı azaltılarak” yaptırılacağı,
 - g. Legato tekniğinde büyük yay kullanılırken, pürüzsüz ve aynı gürlükte ses elde edebilmek için gerekli basınç ayarlamasının “Dipten uca doğru gidildikçe yayın basıncı artırılarak” yaptırılacağı,
- sonuçlarına varılmıştır.

Dallarında uzman keman eğitimcilerinin verdikleri cevaplarla ortaya çıkartılan bu sonuçlar, keman eğitimine ilişkin kuramsal kaynak ve metotlarla da tutarlılık göstermektedir.

4.1.4. Yay Tekniklerinin Kavratılmasında; Ezber Çalma ve Dizilerin Kullanılmasına İlişkin Bulgular”

- a. Ezber çalmanın, yay tekniklerinin mükemmelleştirilmesindeki rolünün büyük olduğu görüşüne keman eğitimcilerinin çoğunluğunun “Tamamen” yanıtını vermesi, bu görüşün doğru olduğu sonucunu ortaya çıkartmıştır.
- b. Yay tekniklerinin, kavratıldıktan sonra, diziler yardımıyla daha ileri noktalara getirilebileceği görüşüne keman eğitimcilerinin büyük çoğunluğunun “Tamamen” yanıtını vermesi, bu görüşün doğru olduğu sonucunu ortaya çıkartmıştır.

4.2. Öneriler

“Keman Eğitiminde “Detache ve Legato” Başlangıç Yay Teknikleri Ve Bu Tekniklerin Keman Öğrencilerine Aktarımı” ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken hususlar; uygulanan görüş anketi ve kaynak taraması yolu ile elde edilen veriler sonucunda; problemin çözümüne aşağıdaki önerilerle ışık tutulmaya çalışılmıştır.

- Yayın doğru tutuluşu, keman eğitimi ve yay tekniklerinin öğretilmesinde önemli bir unsur olduğundan, öncelikle doğru yay tutuşunun önemi öğrenciye aktarılmalı sonra yayın en doğru tutuluşu kavratılmalıdır.
- İşaret parmağının, tele uygulanan basınçta, temel güç ögesi oluşu göz önünde tutulursa, yayın gücünü, dolayısıyla tonal kalite ve volümü kontrol etmesindeki önemi vurgulanmalıdır.
- Legato tekniğinde yay değiştirilirken yayın hızı ile basıncı arasındaki dengenin sağlanması gerekliliği kavratılmalıdır. Parmaklar ile bilek arasındaki hareket ilişkisinin iyi kurulmuş olması bu amaca ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.
- Legato tekniğinde, tel değiştirilirken sağlanacak olan “iki elin eşgüdümü” tel değiştirilirken ortaya çıkacak olan büyük rahatsızlıkları ortadan kaldıracaktır.
- İlk “Detache’ çalışmaları teknik kavratılıncaya kadar boş telde (V ve II) yaptırılmalıdır. Daha sonra bu işleme sol elde parmak düşürme işlemi de katılarak çalışmalar genişletilebilir.
- Yeni bir tekniğe, bir önceki tekniğin kavratıldığından emin olunduktan sonra geçilmelidir.
- Öğretilen teknikler, bütün çalışmalardan sonra gözden geçirilmeli, uygulamada yanlışlık varsa düzeltilmeli, eksiklikler giderilmelidir. Öğrenilemeyen ve kavranılmayan özellikler varsa, teknik tekrar baştan alınarak açıklanmalı ve uygulanmalıdır.
- Verilen tekniklerin doğru uygulanması sonucunda, öğrenciye çalıştığı teknik ile çalışacak eserler çalıştırılmalı ve dinletilmelidir. (Kasetten, eğitimci tarafından örneklendirilerek vb.) Çalıştırılan ve dinletilen bu eserler öğrencinin çalgı seviyesini

ilerletecek ve müzik kalitesini güçlendirecektir. Böylelikle de öğrenci çalgısına daha hâkim olacaktır.

– Öğrenilen teknik hakkındaki bilgilerin beceriye dönüştürülmesi için sistematik ve planlı çalışılması gereklidir.

– Öğretilecek her tekniğin “hedef ve hedef davranışları” önceden belirlenmelidir.

Öğretilen yay teknikleri zorluk sırasına göre öğretilmeli ve teknikler öğrenildikçe öğretilme sürdürülmelidir.

– Tekniğin öğretilmesinde gerekli olan ön bilgiler zamanında ve kapsamlı olarak verilmelidir.

Kaynaklar

Büyükaksoy, Feridun. (1997). *Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*. Armoni Ltd. Sti.: Ankara

Günay, Edip. – Uçan, Ali. (1975). *Keman 1633 – 1. Mektupla Öğretim Merkezi*: Ankara

Günay, Edip. – Uçan, Ali. (1975). *Keman 1633 – 2. Mektupla Öğretim Merkezi*: Ankara

Günay, Edip. – Uçan, Ali. (1975). *Keman 1633 – 3. Mektupla Öğretim Merkezi*: Ankara

Kaptan, Saim. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Rehber Yayınevi: Ankara

Öğüt, Esra. (2001). *Keman Eğitiminde Yay Teknikleri Ve Bu Tekniklerin Keman Öğrencilerine Aktarımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu

Stowell, Robin (1985). *Violin Technigue and Performance Practice in the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries*. Cambridge Musicd Texts: New York

Uçan, Ali - Günay, Edip. (1975). *Keman 1633 – 4. Mektupla Öğretim Merkezi*: Ankara

Uçan, Ali - Günay, Edip. (1975). *Keman 1633 – 5. Mektupla Öğretim Merkezi*: Ankara

Uçan, Ali - Günay, Edip. (1975). *Keman 1633 – 6. Mektupla Öğretim Merkezi*: Ankara

Uçan, Ali. (1994). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar İlkeler Yaklaşımlar*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları: Ankara

Uçan, Ali. (1980). “*Keman Eğitiminde Temel Kavramlar, Araçlar ve Beceriler*”, Çağdaş Eğitim Yıl(Cilt) 5, Sayı 6 (Haziran 1980), s. 50–63;

Uçan, Ali. (1980). *Çevreden Evrene Keman Eğitimi I. Önder Matbaası: Ankara*